

Степанець І. П.
*аспірант кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-362-3-35>

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО У АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основний шлях нарощування виробництва сільськогосподарської продукції при незмінній посівній площі – це збільшення врожайності культурних рослин. Поряд із внесенням мінеральних добрив та селекцією важливим ресурсом у даному напрямі є застосування хімічних засобів захисту рослин. За даними Інституту захисту рослин, щорічні втрати врожаю від шкідників, хвороб і бур'янів становлять близько 30%, зокрема, зерна кукурудзи – 25–30, соняшнику – 23–25, картоплі – 32–35, овочів – 27% більше.

Сьогодні неможливе ефективне збільшення родючості ґрунтів без засобів захисту, зокрема гербіцидів. Цінність гербіцидів полягає в тому, що вони забезпечують сприятливе біологічне середовище для культурних рослин, отже підвищується їх урожайність та якість вирощеної продукції. Тому ефективність інших заходів щодо поліпшення родючості ґрунтів може значно зростати завдяки правильному застосуванню засобів захисту рослин [1].

Потенційний обсяг ринку пестицидів в Україні розглядається як досить великий: у 2018-2022 рр. під урожай сільськогосподарських культур використовували в середньому 24138 тонн засобів захисту рослин (у діючій речовині), обробляючи 30,3 млн га посівів, що у розрахунку на 1 га сягало в середньому по 1,5 кг. В тому числі під урожай кукурудзи на зерно використано за указаний період в середньому 5261 тонн засобів захисту, що в розрахунку на 1 га площі, обробленої пестицидами становить 1,53 кг. В структурі засобів захисту, використаних під урожай кукурудзи на зерно, найбільшу частку (понад 70%) займають гербіциди (табл. 1).

**Обсяг унесених пестицидів під урожай кукурудзу
на зерно звітного року, тонн**

Рік	Обсяг унесених пестицидів, тонн							
	всього в т.ч. під кукурудзу	в тому числі					на 1 га, кг	
		фунгі- циди та бакте- рициди	гербі- циди	інсекти- циди та акари- циди	регу- лято- ри росту	інші засоби захисту	уточ- неної площі	оброб- леної площі
2018	<u>25341,0</u>	<u>4801,6</u>	<u>17951,1</u>	<u>1808,6</u>	<u>756,1</u>	<u>24,6</u>	<u>1,42</u>	<u>1,59</u>
	4790,3	115,9	4499,5	165,8	7,0	2,6	1,461	1,566
2019	<u>24324,6</u>	<u>4925,3</u>	<u>16645,8</u>	<u>1903,3</u>	<u>824,1</u>	<u>26,6</u>	<u>1,35</u>	<u>1,51</u>
	4976,4	12,7	4688,1	149,0	5,4	13,1	1,363	1,474
2020	<u>24621,7</u>	<u>4866,9</u>	<u>17660,3</u>	<u>1539,9</u>	<u>532,5</u>	<u>22,1</u>	<u>1,39</u>	<u>1,52</u>
	5681,7	133,6	5405,4	128,4	5,2	9,1	1,483	1,571
2021	<u>26968,4</u>	<u>5515,4</u>	<u>19244,6</u>	<u>1541,8</u>	<u>635,9</u>	<u>30,7</u>	<u>1,48</u>	<u>1,52</u>
	6667,3	169,5	6321,1	153,7	11,8	11,1	1,668	1,781
2022	<u>19435,5</u>	<u>3884,1</u>	<u>13926,9</u>	<u>1121,4</u>	<u>478,7</u>	<u>24,3</u>	<u>1,34</u>	<u>1,51</u>
	4189,7	78,0	4005,0	98,5	3,3	5,0	1,396	1,515
2022 у % до 2018	<u>76,7</u> <u>87,5</u>	<u>80,9</u> <u>67,6</u>	<u>77,6</u> <u>89,0</u>	<u>62,0</u> <u>53,4</u>	<u>63,3</u> <u>46,7</u>	<u>98,8</u> <u>193,4</u>	<u>94,4</u> <u>95,6</u>	<u>95,0</u> <u>96,7</u>

Джерело: дані Держстату України за відповідні роки

У 2022 році найбільший обсяг унесених пестицидів на 1 га кукурудзи на зерно (у діючій речовині) здійснили підприємства Рівненської області – 2,213 кг; Хмельницькій – 2,098; Волинській – 2,052; Закарпатській – 2,047 при середньому обсязі по сільськогосподарських підприємствах України – 1,515 кг.

Розуміючи важливість застосування хімічних засобів захисту рослин, економічно розвинені країни світу продовжують збільшувати свої витрати на їх використання. Так, у Німеччині в останні роки витрати на застосування пестицидів становлять 290–420 євро на один гектар посівів. У Сполучених Штатах Америки внутрішній ринок засобів захисту рослин щорічно сягає 10 млрд дол. США [2].

Основними учасниками на ринку засобів захисту рослин та інших хімічних ресурсів в аграрній сфері є заводи – виробники сільськогосподарської техніки, хімічні підприємства, сільськогосподарські підприємства, торговельно-посередницькі організації, підприємства з ремонту і технічного обслуговування машин і обладнання, машинно-

технологічні формування з надання виробничих послуг та інші. У межах свого регіону і сфери діяльності вони вивчають попит, купівельну спроможність споживачів, умови реалізації товарів, терміни поставок і на основі зібраної інформації налагоджують реалізацію продукції для аграрних виробників [4].

В умовах ринку постачання пестицидів здійснюється різноманітними формами і методами: через товарно-сировинні біржі; аукціони, конкурси; оптові закупки; закупки малими партіями; закупки відповідно до потреби; за замовленнями; за рахунок власного виробництва; за прямими договорами тощо.

В результаті маркетингового дослідження встановлено, що розвиток ринку засобів захисту рослин повинен відбуватися з врахуванням його особливостей:

По-перше, попит на ринку пестицидів коливається, що викликане сезонністю сільськогосподарського виробництва. Це означає необхідність застосування продавцями синхромаркетингу, який у даному випадку зорієнтований на врахування природно-кліматичної зональності регіонів України.

По-друге, попит на пестициди є вторинним, оскільки визначається попитом на сільськогосподарську продукцію (продукти харчування). Як відомо, попит на продукти харчування визначається переважно фізіологічними потребами людини і є нееластичним, тобто споживачі нечутливо реагують на зміну ціни і не відмовляються від купівлі продуктів харчування, незважаючи на зростання ціни на них. Тому необхідною умовою недопущення недобросовісної конкуренції на даному ринку є втручання держави, яка має забезпечити розвиток конкурентного середовища й адекватний механізм ціноутворення на пестициди для сільського господарства .

По-третє, засоби захисту рослин разом із мінеральними добривами, хімічними меліорантами відносяться до матеріально-технічних ресурсів, що слугують не лише підвищенню продуктивності виробництва, а й є важливими для збереження і підвищення рівня родючості ґрунтів, визначаючи основу життєдіяльності як теперішнього, так і майбутніх поколінь. Виходячи з цього, потрібна державна підтримка, зорієнтована на забезпечення сільськогосподарських товаровиробників необхідною для відтворення родючості ґрунтів кількістю пестицидів та інших ресурсів.

По-четверте, застосування певних пестицидів пов'язане із небезпекою і ризиком для здоров'я людей і навколишнього середовища.

Отже, ринок пестицидів має перебувати під жорстким контролем держави для запобігання використанню застарілих, екологічно небезпечних хімічних засобів захисту рослин. Держава також має взяти на себе відповідальність за забезпечення належного рівня знань сільськогосподарських товаровиробників за правильне використання пестицидів [2].

Висновок. Таким чином, хімічний захист рослин разом з іншими традиційними факторами інтенсифікації (хімізація, механізація, меліорація земель) був і залишається одним з найважливіших напрямів ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва, об'єктивно необхідним заходом подальшого підвищення рівня ефективної родючості ґрунтів та вирішення проблеми продовольчої безпеки.

Найбільш важливими складовими маркетингових досліджень є аналіз витрат на виконання послуг із агрохімічного обслуговування та обґрунтування рівня цін. При цьому необхідно намагатися усунути причини перевищення витрат в обслуговуючих підприємствах над витратами із виконання аналогічних робіт силами сільськогосподарських товаровиробників. Окрім того умови співпраці з надання комплексу агротехімічних послуг повинні бути різними для учасників створення регіональних агрохімічних центрів та звичайних споживачів. Вважається за доцільне надавати учасникам регіональних агрохімічних центрів повний комплекс послуг за собівартістю.

Література:

1. Василенко Л. В., Корчинська О.А. Ринок хімічних засобів захисту рослин: монографія. Київ : АПСВТ, 2020. 176 с.
2. Василенко Л. В. Світові тенденції розвитку ринку засобів захисту рослин. *Економіка АПК*. 2018. № 2. С. 100–106.
3. Кабанець В. М., Собко М. Г. та ін. Особливості вирощування кукурудзи на зерно в північно-східному Лісостепу. Сад: Інститут сільського господарства Північного Сходу, 2023. 44 с.
4. Червен І. І., Апостолова Т. В. Методичні аспекти оцінки і сучасний стан економічної ефективності функціонування агрохімічних формувань. *Економіка АПК*. 2004. № 4. С. 57–60.